

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν κλιμάτων τῆς Ἑλλάδος.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἰδε Φυλλάδιον Δ. τοῦ Β. Τόμ.)

Φυλὴ - κράσεις - χαρακτῆρες. — Δὲν θέλει ζητήσειτις σήμερον εἰς τὴν Κόρινθον τῶν ἀρχαίων κατοίκων τοὺς ἀπογόνους, ἀφ' οὗ δὲν εὗρεν ὁ Πausanias αὐτοὺς, ὡς ἀπολεσθέντας καὶ αἰχμαλωτισθέντας μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μουμμίου θλιβεράν τῆς πόλεως ἐκπόρθησιν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἴδε τὰ τέκνα τῶν παροίκων, ὅσους ὁ Αὐγουστος καὶ ὁ Ἀδριανὸς μετήγαγον, σκοπεύσαντες νὰ οἰκίσωσι τὴν Κόρινθον, ὡς τὴν Καρχηδόνα μὲ τοὺς Ῥωμαίους ἀποίκοις. Ἀλλ' ἐνῶ μόλις φαίνεται ὁ τόπος ὅπου ὑπήρξε Καρχηδών, εἰς τὴν Κόρινθον καίτοι πλείονας πολιορκίας καὶ ἐπιδρομας ὑποστήσασαν ἐνδιατρίβουσι πάντοτε κάτοικοι. Αὕξησις πληθυσμοῦ δὲν γίνεται ἐπαισθητὴ κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὴν Κόρινθον, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὰς πλησιοχώρους κώμας τοῦ Κεάτου καὶ Δημηκοῦ, ἐπίνεια τῆς Σικυωνίας. Οἱ κάτοικοι τῆς Κορίνθου συμποσοῦνται σήμερον εἰς 170 οἰκογενείας, ὧν τὸ πλεῖστον μέρος πάροικοι, ἐκ τῶν πλησιοχώρων μερῶν τῆς Πελοποννήσου εἰσίν.

Αἱ κῶμαι τῆς Κορινθίας κατοικοῦνται ἀπὸ Ἀλβανούς, ἀπογόνους τῶν εἰσδραμόντων πολλάκις εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' οἵτινες ἤλλαξαν τὰ κλέφτικα ὅπλα εἰς εἰρηνικὸν ἄροτρον. Ἡ φυλὴ αὕτη εἶναι μάχιμος, καρτερικὴ εἰς τὸν κόπον καὶ τὴν ἔνδειαν, ὀλιγαρκῆς, λιτὴ, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ φιλόκαλον, τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν ἔμπνευσιν. Δὲν ἐλλεῖπει ὅμως πνεύματος, εἰς τὸ ὅποιον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐνυπάρχει ἐν εἶδος ἰδιαίτερον καὶ πρωτότυπον, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς εὐθελείας πανουργίαν καλύπτει. Οἰκονόμοι μέχρι φιλαργυρίας, καὶ προσκολλημένοι ὅχι τόσον εἰς τὸ κέρδος, ὅσον εἰς τὰ χρήματα αὐτὰ καθ' ἑαυτά. Δὲν θέλουσι διακινδυνεύσει μίαν ἐπιχείρη-

σιν κερδοσκοπικὴν, περιοριζόμενοι εἰς τὴν ἐκ τοῦ ὑστερήματος ἐξοικονόμησιν. Ἐν γένει μικρολόγος ἡ πλεονεξία αὐτῶν. Ἐξευγενισθέντες ὁμῶς ἀγαπῶσι τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὴν ὑπεροχὴν, προσεγγίζοντες τότε εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν εἰλικρινῶν, γενναίων καὶ αἰχμητῶν Στερεοελλαδιτῶν.

Ὅτι διέκρινε τὴν ἀρχαίαν Κόρινθον ἦτο τὸ ἐμπόριον, καὶ ἐπομένως πνεῦμα κερδοσκοπίας, ἐμπορικὴ φιλοκέρδεια καὶ φιληδονία μέχρι παραφορᾶς, ιδιότητες εἰς πᾶσαν ἐμπορικωτάτην πόλιν ἀναπόφευκτοι, εἴλκυον τοὺς κατσίκους αὐτῆς. Διὰ τὰ κατακρατῶσι τὰ κέρδη τῶν καταπλεόντων ναυκληρημάτων, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἀφροδισίου λατρείας, καΐδρυσαν καταστήματα εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ξένοι ἀπὸ τὰς ἡδονὰς δελεαζόμενοι, διέφθειρον ὅσα ἐπελάμβανον ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν προϊόντων, δίδοντες δωρεὰν τρόπον τινὰ μέρος τῶν ὠνίων, ἀφ' οὗ κατέλιπον τὰ χρήματα τῆς πωλήσεώς τιν εἰς τὴν Κόρινθον διὰ τοῦ ναοῦ τῆς Θεᾶς, τοῦ ὁποῖου ἡ πλουσία περιουσία δὲν ἤτον, ὡς φαίνεται, ἐκτὸς τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς πόλεως. Ὑπὸ ἄλλην παρὰ τὴν πολιτικὴν ταύτην ἔποψιν δὲν δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ διὰ ποῖον λόγον ἐνεθάρρυνον τοιαύτην διαφθορὰν φιλοτιμούμενοι, ὡς κατὰ χρέος, νὰ προσφέρωσι τόσας αἰσχροὺς εἰς τὴν Ἀφροδίτην θυσίας, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἦτο τερατώδης, καὶ ἡ σχέσις τόσον εἰς τοὺς ξένους ἐπαισθητῆς, ὥστε νὰ λέγηται ὡς παροιμία "οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον" [α]. τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐμπορίου δι' οὗ συναλλάττοντο αἱ ἡδοναὶ μὲ τὰ ξένα προϊόντα δὲν ἦτο βέβαια πολλὰ φιλόξενον, ἀλλ' ὁμῶς ἐπωφελὲς ἰλικῶς κατακρατοῦν εἰς τὴν πόλιν τὰ πλούτη τῶν βαρβάρων.

Ἀλλὰ διαφθορὰ τοιαύτη καθιερουμένη, ἀπεκδέετο βαθμηδὸν τὸ ἀποδιδόμενον εἰς αὐτὴν αἶσχος, καὶ ἀνεκτὴ γενομένη, μάλιστα ἐμψυχουμένη ἐχαλάρωσεν τὰ ἦθη. Ἡ καθημερινὴ θέα οἰκειόνη τον ἄνθρωπον μὲ πᾶν κακόν. Ὅθεν μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν δημοκρα-

(α) Στφά. Β.βλ. Η'

τικῶν ἀρετῶν διήρκει διὰ πολὺν καιρὸν διαφθορὰ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Πύλου μετὰ αἰῶνων παρέλευτιν ἐξελεγχομένη, καὶ παρὰ τοῦ Πανσανίου μαρτυρουμένη, ὅτε ὁ περιηγητὴς οὗτος ἤκουσε τοὺς Κορινθίους νὰ ἀμφισβητῶσιν εἰσέτι περὶ Λαΐδος. Πᾶσα ἀρχὴ μορφόνουσα κοινωνίαν ἐκφαυλίζεται μετὰ καιρὸν, καὶ μὲ τὴν ἐκφαύλισιν αὐτῆς παρασύρει τὴν πτώσιν τῆς πολιτείας· ὅθεν ἀπαραίτητος ἀνάγκη τῶν ἀναμορφώσεων δι' ὧν ἀναγεννᾶται· οὕτω καὶ ἡ Κόρινθος διεφθάρη διὰ τῆς ἐκφαύλισεως τοῦ ἐμπορικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ἐπισημότητα, κράτος, πλοῦτη καὶ ἀνθηρὰς ἀποικίας, ἀλλὰ παρέλυσεν τὰ ἥθη, πάσης κοινωνίας θεμέλιον.

Τὸ αὐτὸ τοῦτο πνεῦμα πρὸς τὴν ἀριστοκρατείαν ἔκλινε τὴν μορφήν τῆς πολιτείας. Καὶ ἀπανταχοῦ, ὅπου μικρᾶς χώρας οἱ ἐμποροὶ, ὡς εἰς Γενοῦην, εἰς Βενετίαν κτλ. τὰ πλοῦτη τοῦ κόσμου ἐφέλκυσαν, ἡ πολιτεία εἰς τὴν ἀριστοκρατείαν ἐπερείδεται, ἐὰν δὲν ἀνατρέψωσιν αὐτὴν ἐξημμέναι προσπάθειαι τῶν θητῶν καὶ ἐργατῶν ἀπαυδῶντων τὰ πολιτικὰ προνόμια τὰ συμμερισθῶσι. Ἀλλὰ εἰς τούτους ἀνθίσταται ἡ ἑτέρα τάξις, ἣτις εἰσάγουσα θησαυροὺς καὶ πλοῦτιζουσα τὴν πόλιν καὶ ἐπισημότητα εἰς ταύτην ἀπονέμουσα ὡς ἐμπορικὴν καὶ θαλασσίαν, καὶ ἀπαντῶσα μὲ τὰς θυσίας τῆς τὰς κατὰ τοῦ κράτους προσβολὰς, κατακρατεῖ ἐξ ἀνάγκης εἰς χεῖρας τῆς ἐξουσίας εἰς αὐτὴν διηνεκῶς ἐπανερχομένην. Διὰ τοῦτο ἡ ἀριστοκρατία εἶναι ἐν γένει ἀναπόφευκτος εἰς κράτη ἀπὸ ἐμπορικὰ καταστήματα ἀνυψωθέντα. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν τῆς Κορίνθου τὸ κράτος καὶ ἡ δόξα καὶ μορφή πολιτείας καὶ σχέσεις ἐθνικαὶ, καὶ κατορθώματα καὶ ἥθη ἐπήγασαν ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐμπορίου ἀναπτυχθὲν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς· ἐνεκα τῆς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ τελευταῖον λόγον τὰ πάντα ἀνάγονται. Ἡ Σπάρτη ἐχρεώσκει τὴν ἰσχύιν τῆς καὶ τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρά της εἰς τὴν ὀρεινὴν τῆς θέτιν, καὶ τὴν εὐτέλειαν τῶν προϋόντων της καὶ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, ὅστις μὴ ἔχων τοὺς ὄρους διὰ νὰ κτασθῇ τὴν πατρίδα

του ἐμπορικῆν ἢ θαλασσοκράτορα, συμφώνως μὲ τὸν χαρακτῆρα τῆς φύσεως αὐτῆς, ὑπεχρέωσε τοὺς συμπολίτας του νὰ ζῶσι καὶ δοξασθῶσι διὰ τοῦ πολέμου· τὸ χαρίεν τῶν Ἀθηνῶν κλίμα ἐντυπόνον εἰς τοὺς κατοίκους αἰτῶν φαιδρότητα εὐφυΐαν καὶ ἡπιότητα ἤθους πρὸς τὸν ἐξευγενισμὸν ἄγουσαν, καὶ ἡ ἀρχαία τῶν κυβερνήσεων των πραότης [α] προητοίμασαν τὸν Σόλωνα νὰ δώσῃ ἐλευθέραν καὶ πεφωτισμένην νομοθεσίαν ἀρμοδιωτάτην εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πρόοδον τοῦ ἐξευγενισμοῦ, τῆς φιλοσοφίας, τῶν ὠραίων γραμμάτων καὶ τεχνῶν καὶ νὰ καταστήσῃ τὰς Ἀθήνας γενικὸν σοφῶν ὀρμητήριον. Ἡ ναυτικὴ αὕτη ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν ὑπεροχὴ ἐνισχυομένη ἀπὸ τὴν Θαλασσοκρατίαν ἐπινόημα καὶ κατόρθωμα τοῦ Θεμιστοκλέους, ἐμόρφωσε καθ' ὃν τρόπον εἶναι γνωστὸν τὴν λαμπρὰν ταύτην Δημοκρατίαν. Εἰς δὲ τὴν Κόρινθον ἔχομεν τὸ παράδειγμα τοῦ εἶδους τοῦ ἐθνικοῦ καὶ πολιτικοῦ χαρακτήρος, τὸ ὁποῖον ἡ θέσις προσδιορίζει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς κράτους.

Ὡς Ἑλληνικὴ Δημοκρατία ἡ Κόρινθος διεκρίθη εἰς πολλοὺς ἀγῶνας, καὶ ἠτύχησεν, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἀνδρῶν μεγαλοφυῶν εἰς τὰ πολιτικά. Εἶναι γνωστὸν ὅτι μετὰ τὰς Ἀθήνας ἦτον ἡ δευτέρα θαλασσία δύναμις. Ἀφ' ἑτέρου ἡ θέσις παρείχεν εἰς αὐτὴν στρατιωτικὴν ἐπισημότητα, ὡς κλεῖδα τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐπικρατοῦσαν τοῦ ἰσθμοῦ, προτειχιζομένη ἀπὸ τὴν ἀποκεχωρισμένην ἄλυσσιν τῶν ὀρέων τῆς Οἰνῆς καὶ τοῦ Γερανίου καὶ ἐνδυναμωμένη εἰς τὸν τότε ἀπόρθητον Ἀκροκόρινθον. Ὅθεν μεγάλην βαρύτητα εἶχεν ἡ πόλις μας εἰς τὴν στάθμην τῆς Ἑλληνικῆς ἰσορροπίας.

Τοὺς Κορινθίους πρὸς τούτοις ὁ Στράβων ἐπαινεῖ ὡς διαπρέψαντας εἰς τὰς δημιουργικὰς τέχνας, τὴν πλαστικὴν, τὴν γραφικὴν κτλ. Ἀλλ' ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι, καίτοι ἀνθουσῶν τῶν τοιούτων τεχνῶν εἰς τὴν Κόρινθον, ἡ πόλις αὕτη δὲν ἔδωκεν ἐπισήμους ζωγράφους ἢ γλύπτας. Καὶ τοῦτο ἴσως διότι αἱ τέχναι αὗται ἐκαλλιεργοῦντο ἐδῶ μᾶλλον ὡς βιομηχανία ἢ διὰ τὴν τέχνην αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν

Οἱ Σικυώνιοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου (α) διετήρουν ἀδιάφθορον καὶ καθαρὸν τὸ ὕφος τῆς ζωγραφίας καὶ τῆς μουσικῆς· οἱ δὲ Κορίνθιοι διετέλουν ἴσως μᾶλλον ἐμπορευόμενοι μὲ τὴν Ἰωνίαν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ χάλκινα ἀγγεῖα εἰς τὰ ὁποῖα τοσοῦτον ἐξεῖχον. Ἐν τούτοις αἱ δημιουργικαὶ τέχναι εὐχαρίστουν μᾶλλον τὰς ἀπαντήσεις τοῦ πλούτου, τὴν ἄνεσιν, τὴν κομψότητα, παρὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὸ ἀμιγῆς τοῦ ὕφους. Τὰ χάλκινα ὅμως ἀγγεῖά των ἦσαν ἀπαράλλακτα κατὰ τε τὴν περίφημον ιδιότητα καὶ κράσιν τοῦ μετάλλου καὶ τὴν κομψὴν κατασκευὴν.

Αἱ ἔξεις τῶν Κορινθίων εἶναι χολερικαὶ, ἐνῆ τῶν Ἀθηνῶν τὸ ξηρὸν καὶ ἀνοικτὸν κλίμα ἀποκαθιστάνει αἱματώδεις τὰς κράσεις τῶν κατοίκων. Ἐκπαλαί παρετηρήθη ὅτι συνεχέστεραι καὶ μονιμώτεραι εἰσὶν αἱ φυσικαὶ αἱμορρογαί εἰς τὰς Ἀθήνας· αἱ αἱμορροώδεις κράσεις συναισθάνονται ἐξαιρέτως τὴν ἐπίροιαν ταύτην. Ὅθεν οἱ Κορίνθιοι καίτοι ἀνατρεφόμενοι ἐντὸς τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν θεαμάτων, δὲν εἶχον τὴν ὀρμητικὴν εὐφυΐαν, τὸ εἰρωνικὸν πνεῦμα, τὸ στωμύλον, τὸ ζωηρὸν, τὸ κοῦφον, τὸ εὐθυμον, τὸ φαιδρὸν τὸ καινοφανὲς τῶν Ἀθηναίων. Τῶν Κορινθίων οἱ χαρακτῆρες ἦσαν βαρύτεροι, βαθυτέρα ἐμπαθεῖς, ἔλαττον παρφερόμενοι ἀπὸ αἰφνιδίους ἐξάψεις, πλεον προσκολλημένοι εἰς τὰ θετικὰ συμφέροντα, κομψοὶ μὲν ἕνεκα τῆς ἀγωγῆς καὶ τοῦ πλούτου, ἀλλ' ὅχι προικισμένοι μὲ τοσαύτην εὐαισθητοτάτην λεπτότητα καλλιτεχνικῆς γεύσεως. Πλείονας προύχοντας, ὀλιγωτέρους δημαγωγούς εἶχον· ἡ ὑλικὴ δύναμις ὑπερίσχυε τῆς εὐγλωττίας. Χαρακτὴρ δὲ βαρύτερος, στερεώτερος, ὁποῖος ἀποδίδεται σήμερον εἰς τοὺς Ῥουμελιώτας γενναιότητος καὶ ἀνοικτῆς εἰλικρινείας, ἀπλοῦς, ἀληθοῦς ἡρμोजен ἄλλοτε κατὰ τὸν Πλουτάρχον εἰς τοὺς Πελοποννησίους, διότι περιγράφων τὸ ἦθος Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου “ μὴ διδαχθέντος, οὔτε μουσικὴν, ἀλλ' οὔτε “ μουσικὴν, ἀλλ' οὔτε ἄλλοτι μάθημα τῶν ἐλευθερίων

(α) Βίβλ. Ἀράτ. ΙΓ'.

“ καὶ τοῖς Ἑλλήσι ἐπιχωριαζόντων, λέγει, ὅτε ὁ ἑνδοξος
 “ οὗτος στρατηγὸς ἦτον ὕλως ἄμοιρος δεινότητος καὶ σω-
 “ μυλίας Ἀττικῆς, ἀλλ’ ἐνυπῆρχεν εἰς τὸν τρόπον αὐτοῦ
 “ πολὺ τὸ γενναῖον καὶ ἀληθές καὶ μᾶλλον Πελοποννησίου
 “ ἦτο τὸ σχῆμα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνδρός.”

“ φαῦλον ἄκομψον τὰ μέγιστ’ ἀγαθόν.”

“ Κατὰ τὸν Εὐριπίδειον Ἡρακλέα.” (α)

Ῥυγιεινὴ κατ’ ἀσασις.—Ἐὰν ὀφείλωμεν νὰ πιστεύσωμεν
 παράδοσιν ἀρχαίαν ἀναφερομένην ἀπὸ τὸν Πausανίαν, ἐρη-
 μοῦτα βρεφῶν ἡ Κόρινθος διὰ φρικτῆς ἐνδημίας, ἐξ ἧς δὲν
 ἀπηλλάγησαν οἱ κάτοικοι, πρὶν ἐξιλεώσῃσι διὰ συμβου-
 λῆς τῆς Πυθίας τοὺς θεοὺς μὲ τοιαύτην μάλιστα παιδεύ-
 σαντας τῶν τέκνων τῆς Μηδείας τὸν ἀνύσιον φόνον, ὃν ἐξε-
 τέλεσαν οἱ συγγενεῖς τῆς Γλαύκης, [β] οἱ ὁποῖοι ἀποδό-
 σαντες τὸ αἷτχος τοιοῦτου ἀνομήματος εἰς τὴν ξένην βασι-
 λίπαιδα, τὴν μνήμην αὐτῆς τῆς μητρὸς μὲ τύτην φρικτὴν
 συκοφαντίαν ἐστιγματίσαν ἀδίκως. Αἱ ἀρχαὶ τῆς Κορίνθου
 κατέπεισαν τὸν Εὐριπίδην διὰ πέντε ταλάντων νὰ εἰσάξῃ
 τὸν μῦθον εἰς τὴν τραγῳδίαν. Διὰ νὰ σώτῃσι τὰ τέκνα ἀπὸ
 τὴν νόσον πενθίμως κατ’ ἔτος τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐώρταζον
 κατ’ ἐπιταγὴν τῶν Δελφῶν, ἐνδύοντες αὐτὰ οἱ Κορίνθιοι
 μὲ μελανὰς ἐσθῆτας· τό ἔθιμον ἐπεκράτει μέχρι τοῦ χριστι-
 ανισμοῦ.

Ὁ καλλωπισμὸς τῆς πόλεως, ἡ εὐζωΐα, αἱ φυτεΐαι, τα ὑ-
 δραγωγεῖα ἐβελτίωνταν βέβαια τὴν νοστοποιᾶν τοῦ κλίμα-
 τος ἐνέργειαν δραστηριώτερον παρὰ αἱ δεισιδαίμονες αὐταὶ
 τελεταί, ἀλλὰ δὲν ἀφῆρξαν, ὡς φαίνεται, ἐξ ολοκλήρου τὴν
 ἐπιβλαβὴ διύθεσιν· καίτοι ἀποδίδων αὐτὴν εἰς αἰτίαν διὰ-
 φορον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὴν ἀναμνήσκει εἰς τοὺς
 Κορινθίους λέγων “ ἐν ἡμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρω-
 στοί, καὶ κοιμῶνται ἱκανοὶ [γ] Αἱ δὲ λέξεις ἀσθενεῖς

(α) Πλούταρχ. Κίμ. Δ’ (β) Πausαν. Κορινθ. Κεφ. Γ’ — (γ) Ἐπι-
 στολ. Πρὸς Κορ. Α’. Κεφ. ια’.

καὶ ἄρρωστοὶ ἐκφράζουσιν ἴσως ὅχι μόνον πάθη ὀλίγα ἀλλὰ καὶ χρονικὰ, ὅποια εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνδημίων διαλλειπόντων πυρετῶν, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἀνισχύρου οὕσης τῆς θεραπείας αὐτῶν, αἱ παραγόμεναι ἐμφράξεις τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ σπληνός, τὰ οἰδήματα, οἱ ἰδρωπες, οἱ ἥκτεροι ἔπρεπε νὰ ἦσαν ἀλλοιώσεις πολὺ γενικωτεραι· ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, διέμεινεν εἰς τὴν Κόρινθον τὸ λυπηρὸν τοῦτο κλέος, τοῦ ὁποίου κατὰ λόγον κατώτερον μετέχει πᾶσα ἡ Πελοποννησία τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου παραλία, καὶ ἰδίως τὸ Αἴγιον, ὡς νοσῶδες τὴν σήμερον κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν· τὰ παράλια Σικωνίας εἰςὶ μᾶλλον ὑγιή.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Κόρινθον, περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου ἄρχονται ἐπισκῆπτοντες πυρετοὶ συνεχεῖς καὶ διαλλείποντες, κοινὰ μετ' ἀλλήλων τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφήν ἔχοντες, ὡς συνδεόμενοι ἀναμφιβόλως μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆς ἐνδημίας κλιματηρικὴν αἰτίαν, εἰς τρόπον ὥστε ὅταν οἱ συνεχεῖς ἦναι χολερικοὶ, οἱ διαλλείποντες περιβάλλονται ἐπίσης χολερικὴν μορφήν, ὅταν οἱ συνεχεῖς ἐμφαίνωνται γαστρικοὶ, ἐπίσης μὲ γαστρικὰ φαινόμενα παρουσιάζονται καὶ οἱ περιοδικοὶ, οὔτινες τότε τοῦτο ἰδιαίτερον ἔχουσι, ὅτι ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν οὐκ ἐντελῶς διαλλεῖπουσιν, οἱ δὲ καίτοι μὲ γνήσιον διαλλεῖποντα τύπον ἀρχόμενοι, προλαμβάνουσι κατὰ τοὺς παροξυσμοὺς εἰς τὸν κύκλον τῶν 24 ὥρῶν καταντώντες· τέλος πάντων ὅταν οἱ συνεχεῖς ἀποκαθιστάνονται τυφώδεις, σκοπεύουσιν αὐτοὺς οἱ κακοήθεις ἀναβάλλοντες καὶ οἱ ὀλέθριοι perniciox. Αἱ νύξεις αὗται λεπτομερεστέρας ἀναπτύξεως εἰς ἰδιαίτεραν διατριβὴν ἱατρικὴν χρῆζονται, ὑπενθυμίζονται ἐδῶ κεφαλαιωδῶς πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀρχῆς, ὅτι ἐνῶ ὁ τύπος τῶν πυρετῶν παραλλάσσει, οἱ συνεχεῖς καὶ οἱ διαλλείποντες συνεπιδημοῦντες κοινὸν στίγμα, μορφήν ὁμοίαν καὶ συμπτώματα ἀνάλογα ἔχουσι, ὥνπερ ἐνδεικνύει ὅτι ὑπάρχει σύνδεσμος ἀλληλουχίας μεταξὺ αὐτῶν, ὡς πρὸς τὴν γενικὴν αἰτίαν ἐξ ἧς πα-

ράγεται· Ἐπειδὴ, ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν ᾖναι ὁ τύπος, αἱ συνιστῶσαι τὴν ἔδραν καὶ τὴν φύσιν τῶν διαλλειπόντων καὶ συνεχῶν πυρετῶν (συγκριτικῶς θεωρουμένων εἰς μίαν τῆς ἐνδημίας ἐποχὴν) ἄλλοιῶσεις εἶναι αἱ αὐταὶ παρατηρούμεναι εἰς τὸ στάδιον τοῦ παροξυσμοῦ. Ἦθελε φανῇ δὲ ὅτι μόνη ἡ μείζων ἢ ἡ ἐλάσσων σφοδρότης τῶν ἀλλοιώσεων ἀποκαθιστᾷ τὸν τύπον συνεχῆ ἢ διαλλείποντα. Ἀπαντες οἱ συνεχεῖς πυρετοὶ ὅσους ἀναφέραμεν, ἐπιτυχῶς θεραπευόμενοι μεταβαίνουν εἰς περιοδικὰ κινήματα, ἀφ' ἑτέρου οἱ συνοδευόμενοι μὲ τοπικὰς τῶν ὑποχονδρίων σπλάγχων καὶ τοῦ στομάχου φλογώσεις διαλλείποντες πυρετοὶ, τείνουν ὡς εἵπομεν μεγάλως νὰ βραχύνουσι τὴν διάρκειαν τῆς διαλείψεως, καὶ νὰ μεταβληθοῦν εἰς ἀναβάλλοντας καὶ τέλος νὰ ἀποκατασταθῶσι συνεχεῖς· τοῦτο δὲ πείθει ἡμᾶς, ὅτι εἰς τὴν σπουδὴν τῶν νοσοεργῶν αἰτιῶν τοιαύτας ἐπιδημίας παραγόντων, ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν τόσον τὴν μορφήν τῶν πυρετῶν, ὅσον τὸν τύπον αὐτῶν.

Αἱ μορφαὶ αὗται ἔχουσιν σχέσιν ἀποτελέσματος πρὸς αἰτίαν μὲ τὴν κρίσιν τῇ; ἀτμοσφαίρας.

Οταν ἡ θερμότης ᾖναι πνιγερὰ καὶ ἄνικμος καὶ νότος ἐσπερινὸς ἐπικρατῇ, ἡ χολερικὴ μορφή τείνει εἰς τε διαλλείποντας καὶ συνεχεῖς.

Οταν μὲ θερμότητα τοιαύτην ἐπικρατῇ βαρειοδυτικὸς ἄνεμος, ἡ μορφή τῶν πυρετῶν ὅποιοσδήποτε τύπου, εἶναι γαστρικὴ καὶ γνησιωτέως φλογιστικὴ.

Αἱ δύο αὗται μορφαὶ, καίτοι βαρεῖαι, δὲν γίνονται θανάσιμοι ὀρθῶς θεραπευόμεναι.

Οταν Εὐρὸς ῥίψῃ βροχὴν ἐντὸς τοῦ Αὐγούστου, ἐπισκῇ-πτει ἐπιδημία τυφωδῶν συνεχῶν καὶ κακοήθων καὶ ὀλεθρίων διαλλειπόντων, προλαμβανομένων μὲν εἰς τοὺς ἐνήλικας, ἀλλὰ θανασίμων ἐν γένει εἰς τὰ βρέφη.

Μεταβαλλομένης τῆς ἀτμοσφαιρικῆς κράσεως, παραλλάσσουσι σχεδὸν ἀμέσως καὶ αἱ μορφαὶ τῶν ἐνδημίων πυρετῶν. Δὲν εἶναι σπάνιον δὲ καὶ εἰς τὰ ἀτομικὰ τῶν

ἤδη πυρεσσόντων, νὰ παρατηρηθῇ ἡ μεταβολὴ τοῦ πυρετοῦ ἀπὸ τὴν μίαν μορφήν εἰς τὴν ἄλλην.

Εἰς πάντας τοὺς διαλείποντας τούτου· καὶ συνεχεῖς πυρετοὺς ὑπάρχει ἡ ἐπίκειται φλόγωσις τοῦ στομάχου καὶ τῶν ὑποχονδριακῶν σπλάχνων, ὅσον αὐτὴ εἶναι ἰσχυροτέρα, τύσον βραχυτέρα ἢ διάλειψις· διὰ τοῦτο ὁ τεταρταῖος τύπος εἶναι σπανιώτατος, ὁ τριταῖος ὅχι τόσο συχνός, ὁ δὲ ἡμερούσιος γενικώτατος· οἱ τριταῖοι παρατηροῦνται πρὸς τοὺς ἡμερουσίους ὡς 1: 10. Διὰ τοῦτο προσέτι μόλις θεωροῦνται σπανιώτατα συμβάντα περιοδικῆς ἀπλῆς μορφῆς [fièvre intermittente simple] ἄνευ συμπλοκῆς τοπικοῦ ἐρεθισμοῦ· ἐπίσης σπανιώτατοι εἶναι καὶ οἱ μυξώδους μορφῆς [fièvre intermittente muqueuse]

Οἱ διαλείποντες πυρετοὶ μετὰ τὴν Θεραπείαν αὐτῶν τείνουσι μεγάλως νὰ ἐπανέλθωσι· ὅθεν ἐν γένει οἱ ἅπαξ προσβληθέντες καὶ ἰαθέντες, πίπτουσι πάλιν τρις καὶ τετράκις ἐντὸς τοῦ θέρους ὑπὸ τὴν προσβολὴν τοῦ πυρετοῦ, διερχόμενοι οὕτω νοσοῦντες πάσας τὰς μορφὰς τῆς παραλλασσομένης ἐνδημίας, ὅπερ αὐξάνει κατὰ πολλὰ τὸν κίνδυνον τῶν ὑποστροφῶν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ βρέφη, μὴ δυνάμενα νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὴν βαρύτητα τῶν κακοήθων, ἐξασθενημένα ὄντα ἀπὸ τοὺς παρελθόντας πυρετοὺς, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀνάρρῳσις δὲν ἔγινεν εἰσέτι ἐντελής.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἀπολέσωμεν τὴν ἐλπίδα μελλούσης βελτιώσεως τοῦ κλίματος τῆς Κορίνθου, μόλον ὅτι αἱ ἐγγύταται, αἱ ἅμεσοι, αἱ αὐτοτελεῖς αἰτίαι, τῶν ὧν μνειαν ἐποιήσαμεν πυρετῶν, ἀποφεύγουσι τὰ μέσα πάντα τοῦ παρατηρεῖν. Ἀληθὲς ὅτι τὰ μύσματα ἀποκαλύπτονται εἰς τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, οὐδόλως εἰς τὴν οὐσίαν ἢ σύνθεσιν των, αἵτινες εἰσὶν ἄγνωστοι. Δυνάμεθα ὅμως νὰ προσδιορίσωμεν τὰς ἐμμέστους αἰτίας τῆς ἐνδημίας, καὶ πρὸς ταύτας διευθύνωμεν τὰ ἀρρώγὰ μέτρα τῆς δημοσίου ὑγιεινῆς.

Ἡ προσοχὴ φυσικῇ τῇ λόγῳ προσηλοῦται εἰς τὴν ὑπαρξιν τῶν ἐλῶν ἢ Κόρινθος τοιαῦτα δὲν ἔχει, ἐξαιρουμένου τοῦ ἐν Λεχαίῳ ἐπιγείου ἀξίου νὰ θεωρηθῇ ὡς τοιούτου.

Εἵπομεν ὅποια εὐεργετήματα καὶ εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς πόλεως ἤθελε φέρεи τοῦ ἐλώδους ἐγχώματος ἢ ἐκκένωσις. Τῆς θαλάσσης ἢ προσέγγις ἤθελε δώσει τὰς διπλᾶς ταύτας ὠφελείας, καὶ ἴσως ἤθελον παρακινηθῇ τότε νὰ οἰκήσωσι τὸ μέρος ἐκεῖνο, διότι ὀφείλομεν νὰ τὸ εἴπωμεν, νὰ φαντασθῇ τις τὴν Κόρινθον ἐμπορικὴν ἄνευ τοῦ Λεχαιῶν, εἶναι τόσον ἄτοπον ὅσον νὰ ὑποθέσῃ τοιαύτας τὰς Ἀθήνας τοῦ Πειραιῶς στερουμένης. Ἀνάγκη ἔχει τοῦ ἐπινείου ἢ Κόρινθος διὰ νὰ σχηματίσῃ καὶ αὕτη κρίσιν εἰς τὴν ἄλυσσον τῆς ἀκτοπλοϊκῆς ἐμπορίας εἰς τόπον, ὅπου αἱ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνίαι εἶναι εἰσέτι δυσχερεῖς, βραδεῖαι καὶ πολυδάπανοι. Τὸ Λέχαιον ἀνακαινιζόμενον δύναται νὰ γίνῃ πυρὴν πόλεως ἐμπορικῆς, καὶ τῆς ὁποίας ἴσως ἢ διαμονὴ θέλει εἶσθαι πολλὰ ὀλιγώτερον νοσώδης.

Ἐλὴ μὲν ὡς ἐρρέθῃ δὲν ἔχει ἢ Κόρινθος, ἀλλὰ τὰ μιᾶσματα μεταφέρονται συρόμενα ἀπὸ τὰ ρεύματα τῶν πνεόντων ἀνέμων, διότι οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς φυσῶντες, οἷος ὁ Εὖρος καὶ ὁ Νότος, συνεπιφέρουσι πυρετοὺς βαρεῖς, οἱ δὲ ἀπὸ θαλάσσης εἰσὶν ἀκίνδυνοι. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιμένομεν πολὺ εἰς φύτευσιν δένδρων πέριξ τοῦ ἈΝ μέρους τῆς πόλεως, καὶ μάλιστα τοῦ περὶ τὸ Κράνειον κυπαρισσῶνος. Ἡ ἱατρικὴ ἱστορία διασώζει πλῆθος παραδειγμάτων ὁμοίων ἐξ ὧν καταφαίνεται ἢ ἀπὸ τὴν διατήρησιν ἀρμοδίων δασῶν προκύπτουσα εἰς τὴν δημόσιον ὑγείαν ὠφέλεια, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ ὀλέθριος ἐπίσκεψις ἐπικινδύνων πυρετῶν ἀναφανέντων μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὐτῶν. Εἶναι ἀνωφελὲς νὰ ἀναφέρωμεν ἐδῶ παρατηρήσεις ἀναμφισβητήτους εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν συλλεχθείσας. Ἐὰν τὸ προτεινόμενον μέτρον δὲν ᾔῃται ἄτοπον, οὔτε δυσκαρτόθωτον τυχαίνει, προηγουμένης τῆς εἰσαγωγῆς ὑδάτων, ὅταν ἢ φιλοκαλία τοῦ δήμου κινηθῇ πρὸς τελεσφόρησιν αὐτοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι ἤθελον ἐπινοήσῃ δελφικὴν τινα συμβουλήν, καὶ συστήσῃ τελετὴν, καθ' ἣν ἐορτάζουσαι αἱ χεῖρες τῶν Ἑλλήνων νὰ ἀναθρέψωσι φυτὰ εἰς τὸν Ἀσκληπιῶν ἢ τὴν Ἑλῆν ἀφιερούμενα.

Πρὸ πάντων ἀπαιτεῖται ἡ εἰσαγωγή ὑδάτων, τῶν ὁποίων τὴν ἀνάγκην συναισθάνονται πάντες οἱ κάτοικοι διὰ τὰ ἀποκαταστήσωσι τὴν τραχεῖαν γῆν ἐπιδεκτικὴν καλλιεργείας. Τότε τὰ ξηρὰ καὶ ἔρημα τῆς πόλεως περίχωρα ἤθελον στρωθῆ μετὰ χλόην καὶ θρέψει δένδρα καρποφόρα. τὰ ἐκ τῶν σημερινῶν κρηνῶν χεόμενα ὕδατα ἐκτὸς τῆς τοῦ χατσῆ Μουσταφᾶ εἰς βαρέα, γλυφὰ, δύσπεπτα, γέμοντα τιτανωδῶν ἀλάτων, καὶ ταῦτα συντείνουσι ἴσως πρὸς μόρφωσιν ἡπατικῶν καὶ σπληνικῶν ἐμφρίξεων, διὰ τὰς ὁποίας διακρίνονται οἱ κάτοικοι τῆς Κορίνθου· ἡ ἀλλαγὴ τῶν ὑδάτων συντελεῖ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν περιοδικῶν πυρετῶν, καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν μετριάξει. Ἐνέργειαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον σωτήριον ἐπέφερον, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς Κορινθίους τούρκους τὰ ὕδατα τῆς Λαυρίας. Ἐὰν ἔλη δὲν ὑπάρχουσι, τάχα τὰ ὕδατα καὶ ὁ ἀὴρ δὲν διοχετεύουσι μιάσματα φύομενα ἀπὸ τὴν μηδέπω ἀνανεουμένην γῆν, εἰς τὸν κόλπον τῆς ὁποίας διατηρεῖται διηλεκτὴς ζύμωσις fermentation; Ὅθεν τὰ ὕδατα ταῦτα θέλουσι γίνεαι διπλῶς σωτήρια, πρῶτον μὲν ὑγραίνοντα τὴν γῆν, ἀποκαθιστάνοντα αὐτὴν ἐπιδεκτικὴν καλλιεργείας, ὥστε κατὰ τοὺς νόμους τῆς μετουσιώσεως τῶν ὄντων, νὰ μεταβληθῶσι τὰ περιττὰ αὐτῆς συστατικὰ εἰς φυτικὴν διωργανισμένην ὕλην, εἴτε δὲ ἐξαιρουμένων τῶν μυρίων δευτερευουσῶν ὠφελειῶν διὰ τῆς καλλιεργείας πορισθησομένων τὰ ὕδατα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ πινόμενα θέλουσιν εἶσθαι εἰς τὴν ὑγίαν λυσιτελέστερα.

Πρὸς τὰ μέτρα ταῦτα θέλομεν προσθέσει ἄλλα δύο, εὐκόλως ἐκ τῶν προηγουμένων κεφαλαίων συμπεραινόμενα τὸ ἐν σχέδιον τῆς πόλεως, τὸ δὲ ἕτερον τὴν ἐκκάθαρσιν αὐτῆς.

Ὅσάκις ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀνεγείρωσι ἐπιτυχῶς ἑλληνικὰς πόλεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων κατεῖχον ἄλλοτε τοποθεσιῶν, ὀφείλουν νὰ διατηρήσωσι τὴν τοπογραφικὴν διάθεσιν αὐτῶν, ὅποια ἦτον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, διότι ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑπερβῇ τις τὴν πρόνοιαν αὐτῶν, εἰς τὸ νὰ συμβιβάζωσι θαυμασίως τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκλογὴν, μετὰ τὴν διπλὴν ὠφέλειαν τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἐπιτυχοῦς ἀναπτύξεως, εἰς ἣν

προώρισαι ἡ χώρα. Ἡ ἰδέα αὕτη διετηρήθη ἐμπράκτως παρὰ τῶν δῆμων ἀπὸ τῆς ἐνώσεως τῇ ἑλληνικῇ ἀρχῇς μέχρι τῆς σήμερον, διότι ὤκησαν αἰέποτε ἐπὶ τῶν ἐρείπῳ τῶν ἀρχαίων πόλεων, ἀκριβέστατα τὰς θέσεις διαφυλάξαντες μολονότι ἡγνύουν τὰ πλεονεκτήματα αὐτῶν, οὐδὲ ἐδύναντο νὰ ὠφεληθῶσιν ὑποκύπτοντες εἰς ἐξουσίαν τῆς ὁποίας στοιχεῖα ἦτον ἡ μηδένωσις τοῦ θανάτου. Δὲν κατέλιπον δὲ τοὺς τάφους τούτους, οὔτε διὰ νὰ ἀνταλλάξωσι κλέος εἰς ἀμαθείς δημότας ἄγνωστον μὲ τὴν ἐπικερδῇ τῇ θαλάσσης πλησίαιιν. Καίτοι διωχθέντες ἀπὸ πολλὰς καταστρεπτικὰς ἐπιδρομὰς καὶ Μεγαρεῖς καὶ Σικυώνιοι καὶ Κορίνθιοι καὶ Πατρέεις (πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως) καὶ Ἀργεῖοι καὶ Ἀθηναῖοι ἐπιμόνως διέμενον εἰς τὰς χώρας, ὅπου πρὸ αἰῶνων ὑπῆρξαν αἱ λαμπραὶ τῶν προγόνων αὐτῶν πόλεις, ἐνῷ οὔτε προησθάνοντο τὴν ἀναγέννησιν μέλλουσαν νὰ ἐξέλθῃ διὰ πασῶν τῶν φάσεων τῆς δουλείας καὶ φθορᾶς· τῶρα δὲ ὅσakis συμφέροντα μεγαλήτερα δὲν ἐλκύσωσι δημότας νὰ κατέλθωσι ἐπὶ τῶν παραλίῳ, ὅsakis θέλουσι νὰ διαμείνωσι εἰς τὰς κατεχομένας παρὰ τῶν πάλαι πόλεων θέσεις, τὰ σχέδια τῶν νέων πόλεων πρέπει νὰ ῥυθμίζονται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων περιοχῶν. Τοῦτο δὲ ἀναγκαιότατον εἰς τὴν Κόρινθον κατ' ἐξαίρεσιν νομίζομεν, διὰ τοὺς ὅσους ἐξεθέσαμεν ὑγιεινῆς λόγους.

Ἡ Κόρινθος πρέπει νὰ κεῖται πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τοῦ τραπέζωδους χωρίου καὶ μάλιστα εἰς τὸ μέρος τὸ καλούμενον εἰσέτι σήμερον Παλαιόπολις, ὅπου ἦτον ἡ ἀγορὰ καὶ τὰ ἀξιολογώτερα οἰκοδομήματα καὶ καταστήματα. Τὸ τραπέζιον τοῦτο περιστοιχεῖται ἀπὸ οἰκίας κατὰ τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν νότειον πλευρὰν, ἀλλὰ διαμένει ἀκατοίκητον εἰς τὴν ἑκτασιν αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις νομιζομένων στρῑτώνων, μέχρι τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Χαλικίτιδος, καὶ ἀπὸ τὰς ἐν τῇ νοτείῳ πλευρᾷ οἰκίας μέχρι τῶν προπυλαίων τοῦ Λεχαίου. Κατώτερος ὢν ὁ τόπος οὗτος προφυλάττεται μᾶλλον ἀπὸ τὴν πνοὴν τῶν ΝΑ. ἀνέμων. Ἦθελεν εἶσθαι πρὸς τούτοις ὠφέλιμον νὰ

διευθύνονται ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς αἱ ὑπὸ τὴν ἀκροκόρινθον ῥύμαι καὶ ὁδοὶ τῆς πόλεως, αἱ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν ἀπὸ νότον πρὸς βορρᾶν, εἰς τρόπον ὥστε αἱ μὲν πρῶται νὰ ἀπαντῶσι τὰς νοτίους αὔρας καὶ νὰ τὰς ἀποστρέψωσι, αἱ δὲ ἑτέραι νὰ δέχονται τὰς βορείου. Ἡ διάταξις τῶν ὁδῶν δὲν εἶναι τόσον ἀδιάφορος, ὅσον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως. Καὶ δὲν εἶναι τῳόντι παράδοξον νὰ θεωρῇ τις τὰς ῥύμας τοῦ Ἀργους διευθυνομένας πρὸς τὴν Δάρισσαν, ὥστε νὰ ἀποκλείωσι τὴν πόλιν κατὰ τὸ θέρος εἰς πνιγερὸν καύσωνα ἐπιπροσθούσαι τὰς ἀπὸ τῆς θαλάσσης δρυσσερὰς αὔρας;

Δὲν χρονοτριβοῦμεν ἐπεκτεινόμενοι εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκκαθάρσεως τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀποβολῆς τοῦ πλήθους τῶν τουρκικῶν ἐρειπίων ὧν τὰ συντρίμματα σχηματίζουνσι τὸ ἐπίθετον κογιῶδες ἔδαφος. Ἀλλ' ὅσον εὐκόλον τοῦτο, τόσον δύσκολον εἶναι νὰ μεταβληθῇ ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία καὶ ὁ τρόπος τοῦ ζῆν τοῦ λαοῦ, νὰ βελτιωθῶσιν αἱ κατοικίαι καὶ ἡ τροφή, καὶ νὰ ἐλαττωθῇ ἡ χρήσις τῶν τραγείων κρεάτων, τῶν ἀώρων ὀπωρῶν, τῶν σικύων [ἀγγουρίων] καὶ τῶν ἐξ ὧν ἀποκλείστικῶς τρέφονται οἱ κάτοικοι καθ' ὅλον τὸ θέρος. Μόνη ἡ αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου δύναται νὰ προάξῃ τοιαύτην εὐζωίαν.

Κωνσ. Μαυρογιάννης.